

ÖZEL YÜKSEK OKULLAR SORUNU

GtRtŞ

özel Yüksek Okullar üzerindeki tartışma ilk özel yüksek okulun kurulduğu 1962 yılında başlamıştır. 1964 - 65 yıllarında Türk Eczacılar Bllği, Mimarlar Odası ve İTÜ öğrenci Birliği ayrı ayrı bir takım çalışmalar sürdürmüşlerdir. Bu çalışmalar, halka duyurma ve yetkilileri uyarma yanında, 625 sayılı özel Yüksek Okullar Kanununun çıkmaması amacını gütmüştür. Bu çabalar 1915 yılında yürürlüğe giren Mekatibi Hususiye Talimatnamesinden çok daha geri hükümler getiren bu kanunun çıkışını önleyememiştir. 1967 yılı ise tartışma ve eylemlerin yoğunlaştığı bir yıl olmuş, sorun bütün ayrıntıları ile gözler önüne serilmiştir. 7-21 Kasım 1967 tarihleri arasında sorunu anlatmak ve protesto etmek amacıyla İTÜ öğrenci Birliği'nin önderliğinde büyük bir eylem düzenlenmiştir. Üniversite bu tarihler arasında boykota gitmiş, 150 genç te Ankara'ya kadar yürümüşlerdir. Eyleme hemen bütün resmî üniversite ve yüksek okullar, boykot ve yürüyüşlerle katılmışlar, birçok özel okullu hareketi desteklemiş, gerçeklerin ortaya çıkmasına yardımcı olmuşlardır.

özel Yüksek Okullar konusunda ileri sürülen bütün doğru görüş ve öneriler bu yürüyüş sırasında ileri sürülmüştür. O sıralarda bu eyleme karşı çıkanlar bile bugün o görüşleri savunmaktadırlar. Ayrıca bu görüşler kaçınılmaz olarak yapılan resmî araştırmalar tarafından — bütün yumuşaklıklara ve kaçamaklara rağmen — doğrulanmıştır. Bu yazıdaki görüşler de genel olarak o zaman ortaya çıkanların geliştirilmiş bir özeti olacaktır.

Eylem üzerine sorun Millet Meclisinde tartışılmış, basında geniş yer bulmuş, senato bir araştırma komisyonu kurmuştur. Daha sonra, süren öğrenci eylemleri özel Yüksek Okullara önemle eğilerek üniversite yöneticilerinin de bu konuda tutumlarını belirlemeye zorlamıştır.

Cumhuriyet Senatosu, üniversite senatoları, DPT ve hukukçu öğretim üyelerinin görüşlerini kapsayan belgeler kısmında sorunu aydınlatacak geniş bilgiler vardır.

Son olarak, Mimarlar Odası'nın özel Yüksek Okul mezunlarını odaya kaydetmemesi üzerine sorun, Anayasa Mahkemesine gitmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin kararı 625 sayılı Kanunun Anayasa karşısındaki konumunu tesbit edecektir.

Ne var ki, bu karar hangi yönde olursa olsun; özel Yüksek Okulların Türkiye'nin sanayileşmesini ilerlemesini baltalayan soygun kuruluşları olduğu gerçeğini değiştirmeyecektir. Kısaca; özel Yüksek Okulların çağ dışı ve asla savunulamiyacak durumunu ortaya koyacak o kadar rakam, o kadar bol veri var ki Anayasa Mahkemesinin karan bu delillerden ancak biri olabilir. Tabii ayrıca işbirlikçilerin hergün Anayasa'yı çiğnediklerinin son bir belgesi olabilir. Kaldı ki bu kanunun Anayasa'ya aykırılığı da hukuk bilginleri tarafından daha şimdiden kesin-Üge yakın biçimde ortaya konmuştur.

özel Yüksek Okullar sorunu, bugün de kanyon ve gittikçe kangrenleşen bir yara olarak sürüp gitmektedir. Sırtım işbaşındaki temsilcilerine dayıyan patronlar sömürü ve baskılarını şiddetlendirerek sürdürmektedirler, özel Okul Patonlarının direnen öğrencilere karşı Zorbalar kiralayarak cinayetler işlettiklerini işkenceler düzenlediklerini gazetelerden sık sık okumaktayız. Nitekim. Işık Mühendislik Mimarlık özel Yüksek Okulu'na mevzilenen zorbalar okula sokmadıkları öğrencilerin girmek istemeleri karşısında ateş ağmışlar ve Mehmet Cantekin adlı öğrenciyi şehit etmişlerdir. Bir özel Okulda ise, «buradan badanacı bile çıkmaz» diyerek direnen öğrencilere, müstahdem diye tutulan silahlı zorbalar saldırtılarak öğrenciler yaralanmıştır. Bu olaylar sayılmıyacak kadar çoktur.

özel Yüksek Okulların önemli ıbir başka yanı, iktidardakiJerin sömücü ve soygundan yana olduklarını; Patronların şortlarını dayaklıkları, hatta emir ve kumanda ettikleri işbirlikçiler olduklarını belgeliyen yanıdır. Biz bu yazıda genel olarak özel Yüksek Okullar konusunda ortaya konan gerçekleri ve sorunun özünü kucaklayan bir açıklama yapmak istiyoruz. Yayınladığımız belgeler bu öze bir bütünlük oluşturacaktır.

GENEL

Yalnız başına ve ayrı olarak bir «eğitim sorunu» ndan sözedilemez. Eğitim bir ülkede iktidarı elinde tutanların genel ekonomi politikalarının ayrılmaz bir parçasıdır. Esasen tek basma bir hukuktan, bir sanattan, bir ahlaktan, bir siyasetten de sözedilemez. Nasıl ki düşünce ve davranışları insanların içinde buldukları maddî koşullar belirlerse bütün bunları da ekonomi tayin eder Siyaset ise «ekonominin yoğunlaşmış ifadesi» olarak ekonomiye kumanda eder,

ve karşılıklı etki tepki ilişkisi içinde onu etkiler. Ele aldığımız özel okullar sorunu da bu genel yasanın ışığında incelenmelidir. Ancak böylece sorunun temelleri doğru olarak kavranabilir ve uzun vadeli çözümler bulunabilir.

özel Okulların da içinde bulunduğu genel Türkiye eğitimi bugün siyasî iktidarı ellerinde tutanların ekonomi ve politikaları bütününe bir sonucu ve bir parçasıdır. Bunun anlamı; yurdumuzdaki eğitimin, genel olarak iktidar güçlerinin — halk kitlelerini baskı ve sömürü altında tutma esasına dayalı — düzenlerinin uzun ömürlü olmasını, bu düzenin kolayca yürütülmesini ve niteliklerinin kitlelerden saklanması amaçlayan ve amaçlamak zorunda olan bir eğitim olduğudur.

Teknik eğitimi ele 'alalım, Bugün yurdumuzdaki tüm teknik eğitim kuruluşlarının, kopyacı, gelişmeleri çok geriden izleyen, İçine kapalı, yenilik getirmeyen bir işleyiş içinde buldukları herkes tarafından kabul edilmektedir. Başka sözlerle açıklamak gerekirse; bu kuruluşlar, yurdumuzda egemen olan montajcı ve ambalajcı sanayi gerektirdiğinin ötesinde bilgi ve yetenekler kazandıramamaktadırlar. Esasen bu ölçünün dışına çıkan bilgilerin ülkede uygulama alanı bulamaması yüzünden bir anlam ve önem taşımadığı da açıktır. Bütün teknik elemanlar okulda birçok gereksiz şeyler öğretildiği bunların uygulamada işe yaramadığı görülmektedir.

özetlersek, bizdeki devlet teknik eğitim kuruluşları bugün montaj sanayiinin belirlediği bir ölçü içinde kalmakta, bunu aşan bir kısım bilgiler ise işe yaramamaktadır. İşte özel yüksek okullarla, resmi eğitim kurumları arasındaki nitelik farkı bu «işe yaramayan» bilgilerle ortaya çıkmaktadır, özel yüksek okullar, resmi okullar tarafından öğretilen bu fazladıkları da budayarak tam tamına montaj sanayinin gereklerine göre eğitim yapmak üzere ortaya çıkmışlardır. Yani, resmi eğitim kurumları —bir bakıma— geri sanayie göre ileri bir nitelik taşıyan, özel okullar onunla tam bir uygunluk içinde geriliği temsil etmektedirler. Tabii aynı zamanda, iktidar güçlerinin yurdumuzu ilelebet geri sanayie mahkûm eden, yabancıların pazarı olarak kalmasına yol açan ekonomi politikasını da temsil etmektedirler.

Yurdumuzda ileri tekniğe göre eğitim yapacak kuruluşların ortaya çıkabilmesi, ancak, bugünkü işlerliğe son vermekle mümkündür. Sanayiimiz üzerindeki işbirlikçi egemenliğinin yok edilmesi işbirlikçilerin politik iktidarına son verilmesi ile mümkündür. Bu aslında öyle ulaşılmayacak bir hedef de değildir. Şimdi iş başında bulunanların yıllarca sonra ulaşabileceğini söyledikleri ekonomik düzeye, halkın fedekâr ça-

laşmasını gene onun yararına düzenleyecek bir politika sayesinde çok kısa zamanda ulaşmak mümkündür. Ve ulaşılabilecektir. Bu sanayileşmeye paralel olarak da bugün özlemini çektiğimiz eğitim zorunlu olarak gerçekleştirilecektir.

Teknik dışı alanlardaki eğitimi de gene bu açıdan değerlendiren, genel olarak eğitim üzerine geniş bir inceleme ortaya koymak belki «özel yüksek okullar sorunu» na öncelik taşırdı. Fakat hem bizi çok yakından ilgilendirmesi, hem de günün konusu olmaya devam etmesi bakımından bu konuda bir takım hatırlatmalar yaparak, işin özüne ışık tutmaya çalışmak daha yararlı olmaktadır.

ÖZEL OKULLAR TİCARİ KURULUŞLARDIR

Montajcı ve ambalajcı geri sanayi gereği olarak ortaya çıkan özel yüksek okullar aynı zamanda bugün iktidarı ellerinde tutanların aşırı kâr ihtiraslarının da sonucu ve aletidir özel yüksek okullar, bu kâr ihtirasının eğitimi bile ticaret aracı haline getirebilecek azgınlıkta olduğunun kanıtıdır.

Yönetici güçlerin eğitimle götüktikleri amaç, hiçbir zaman ülkemizin gelişmesi, ilerlemesi doğrultusunda değildir. Aynı zamanda, bu güçlerin Anayasa'ca getirilmiş olan yurttaşların eğitiminin sağlanmasını zorunlu kılan ödevi de umursadıkları yoktur. Böyle olunca devlet üniversite ve yüksek okulları eğitim için çırpman binlerce genç yurttaşın ihtiyacına cevap verememektedir. Üniversite kapılarına yığılan bu binlerce genç «ticaret erbabı» için iyi bir kâr konusu oluşturmaktadır. Daha 625 sayılı kanun çıkmadan bu yüzden bir sürü özel yüksek okul açılmıştır. Nasıl olsa kanunun kendi lehlerine çıkacağından emin bulunan patronlar, tatlı kârın peşine takılmışlardır, iktidardakiler ise üniversiteye girmek isteyenlerin protestoları karşısında «üniversiteye glemiyorsanız özel okullara gidin» gibi sorumsuzca bir bahane bularak, genç yığınları patronların kâr öksesine İtmışlerdir 1962 den bu yana, han ve apartman katlarının kapılarına asılan levhalarla özel yüksek okul sayısı bugün 50 nin üstüne çıkmıştır. Her yıl liselerden sanat okullarından gelen binlerce öğrenci sayesinde sonsuz denebilecek bir talep karşısında tatlı kâr peşindeki bir avuç azınlık Millî Eğitim Bakanlığı'nın kanatları altında palazlanmıştır. Bu kanatların ne kadar koruyucu ve müşfik (!) olduğunu yazımızın sonundaki belgeler göstermektedir.

özel yüksek okullarda okuyanlar, dyle çoğunluğun sandığı gibi tamamen zengin çocuğu değildir. Geniş çoğunluğu yoksul ve orta halk tabakalarından gelen bu yurttaşlarımızın dolan-

dırıcıların eline düğmekte oluşları asıl sorundur. Yoksa, özel yüksek okullara zengin çocuklarının da gidiyor oluşu ancak ayrıntıda önem taşır. Esasen bu düzenin başındakiler çocuklarını değil özel yüksek okullarda devlet üniversitelerinde bile pek nadir okutmaktadırlar. Çeşitli yollarla onlar, Avrupa'da, Amerika'da okuma olanaklarını da elde tutmaktadırlar.

Hâkim güçler öyle olmazsa böyle, ne kadar sömürü konusu varsa hepsini, doymak bilmez bir ihtirasla mideye indirecek bir mekanizma kurmuşlardır. Ve bunu yaşatmaya azimlidirler, özel Yüksek Okullara gidenlerde, bilgilerine pek birşey katmayan bir eğitim ve uzun sürede hiçbir anlam ifade etmeyecek bir diploma için, varlarını yoklarını ortaya koymaya mahkûm edilmektedirler.

ÇEŞİTLİ OYUNLAR

İktidar, çevreleri özel yüksek okullar açıldığı sıralarda — şimdi de — gençlik hareketleri içinde karşı bir alternatif yaratabileceklerini, özel yüksek okullarla diğer üniversite gençliğini birbirine düşürebileceklerini ummuşlar, bu yolda çaba harcamışlardır. Odalar, özel Yüksek Okul mezunlarını kaydetmeyince, bu gençleri yanlış hedeflere, odalara ve ilerici kuruluşlara karşı kullanmak amacıyla kanunları hiçe sayarak bu mezunları odalara kaydolmadan çalıştıracaklarını açıklamışlardır. Her zaman uygulamaya çalıştıkları yolları deneyerek, özel Yüksek Okul öğrenci Cemiyetlerinin başına kendi adamlarını! getirip demeçler verdirmişlerdir.

Fakat bu oyunlar çoklukla boşa çıkmıştır. Hem resmî üniversitelerin öğrencileri, hem de odalar, özel okulda okuyan gençleri her zaman soyguna ve sömürüye karşı ortak eyleme çağırılmışlardır, özel Okul öğrencileri geniş kitle olarak bu çağrılara yurt severce katılıp eylemlere girmişlerdir. Aslında özel Yüksek Okulları yıkacak belli başlı unsurlardan biri bu öğrencilerdir.

Şimdilik bazı okulların öğrencileri, bu okulları satınalmak gibi olanaksız ve geçersiz yolları denemektedirler. Fakat Öğrenciler arasında gerçek kurtuluş yolunu görenler, bu yolda örgütlenecek mücadeleye girenler hergün çoğalmaktadır. Bütün ilerici yurtsever kuruluş ve kişilerle birlikte patron sömürüsüne karşı duran özel yüksek okul öğrencileri bu sorunun çözümünde önemli rol alacaklardır.

ÖZEL OKULLAR DEVLET ÜNİVERSİTELERİNİ BALTALİYOR

Bugün, haklı olarak eleştirdiğimiz —ve daha çok eleştirmemiz gereken — devlet üniversite ve yüksek okulları nitelik bakımından özel

yüksek okullar tarafından baltalanmakta ve geri götürülmektedir.

Üniversiteler, Anayasanın da öngördüğü gibi, bilimsel araştırmalara, ülkenin geleceği ile ilgili çalışmalara önem ve ağırlık vermek zorundadır. Oysa, bu görevi gereği ile yapamayan Üniversiteler; öğretim üyeleri özel okullar tarafından kiralandıkları için çalışamaz, görevini hiç yerine getiremez duruma sokulmaktadır. Dünyanın hiçbir yerinde 8-10 saattaa fazla ders veren öğretim üyesi bulunmadığı halde, bizde haftada 40 saatten fazla ders veren öğretim üyelerinin bulunduğu tesbit edilmiştir. İktidar, öğretim üyelerinin bu durumu kargısında maddî, manevî hiçbir tedbir aJrruyarak patronlara yardımcı olmaktadır. Kanunda belirtildiğinin aksine bütün özel yüksek okulların kendilerine ait hiç öğretim üyeleri yoktur. Yeni üniversiteler açma konusunda, öğretim üyesi azlığından yakınan üniversite senatolafrn ve iktidann mevcut öğretim üyelerinin bu kadar çok özel yüksek okulu da idare etmeleri karşısından bir diyecekleri olabilir rai?

Bu durumda üniversite senatolarının kaypak tutumlarının ve öğretim üyelerinin para karşısında bilim adamlığı niteliklerini unutmalarının da önemli rolü vardır.

Şimdiye kadar üniversitelerden bu' konuda olumlu olumsuz birçok sesler çıkmıştır, öğrenci eylemi karşısında İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve birçok fakülte özel Okullara karşı tavrı belirtmişlerdir. Fakat (bu tavırların uygulamada sonuç vermesi bu kuruluşların gevşek tutumlarını açığa vurmuştur. Son olarak İstanbul Üniversitesi Senatosu'nun kendi kurduğu ve Anayasa profesörlerinden oluşan komisyonun «özel Yüksek Okullar Anayasaya Aykırıdır.» yolundaki kesin tesbitini değiştirip «bu haliyle» gibi bir ibareyle kaypaklaştırması bu gevşekliğin örneği olmuştur.

ÖZEL YÜKSEK OKULLAR YETERSİZDİR

özel Yüksek Okullarda uygulanan eğitimin, nasıl bir eğitim olduğunu ortaya koyacak bir sürü rakam ve bilgi açığa çıkmış bulunmaktadır. Resmî Üniversite ve Yüksek Okullarla birkaç bakımdan yapılacak bir karşılaştırma bu eğitimin ne kadar çağ dışı ve yetersiz olduğunu meydana çıkaracaktır. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde bir öğrenciye harcanan yıllık gider 15.000 liranın üstündedir. Aynı eğitimi verdiğini iddia eden özel Yüksek Okullar ise öğrenciden 3000 - 6000 lira almaktadır. Bunun % 50 si patronun cebine gittiğine göre, eğitime harcanan paranın gülnüçlüğü ortadadır Resmî üniversite ve yüksek okullarda bir öğretim üyesine 4-10 öğrenci düşerken, özel yüksek okul-

larda bu rakam 50 - 80 e çıkmaktadır. Bir öğrenciye düşen alan bakımından, laboratuvar, kitaplık ve diğer teçhizat bakımından yapılacak kıyaslamalar da bunlara eklenmelidir.

özel yüksek okullarda sınıf geçme konusunda da çok iğrenç oyunlar oynanmaktadır. Aşağı sınıflarda sınıf geçme oranı çok yüksek, yukarı sınıflarda ise çok düşüktür. Böylece, okulu terk oranı en - aza ve sömürme oranı ise en - çoğa çıkarılmış olmaktadır.

Bütün bu konuları saptıyan rakamlar belgeler kısmında gösterilmiştir.

Resmî Okullarla eşit «seviyede» eğitim ve öğretim yapması şart koşulan özel yüksek okulların içyüzü işte budur. Bu seviyenin nasıl tesbit edildiği, otellerde, iş hanlarında, terzi, berber, avukat bürosu yanlarında özel okul açma izninin nasıl verildiği gene Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu Raporunda açıklanmaktadır.

Dünyanın hiç bir yerinde bir benzerine bile ••astlanamayan bu eğitim biçiminin, Türkiye Sanayileşmesne, ilerlemesine olumlu en ufak bir katkısı olabileceğini iddia etmek asla mümkün değildir.

625 SAYILI KANUN İSTERSE ANAYASAYA DA UYGUN OLSUN, BÖYLE BİR İŞLEYİŞE HİÇBİR YURTSEVER BOYUN EDEMEZ.

JKTİDAR DURUMDAN MEMNUNDUR :

Aslında, egemen güçler planlayıp uyguladıkları bu oyunun sonuçlarından pek memnundurlar. Böylece yoğunlaşacak iş talebi karşısında ancak kendi güdük sanayilerine yetecek kadar bilgisi olanları — rekabet sayesinde — düşük ücretlerle çalıştırarak sömürüyü artıracabileceklerdir. Personel Kanunu ile Teknik Personelin ücretlerinin düşürülmesi bu bakımdan anlamlıdır.

«özel okullar sorunu» nun bir de, şu bizim «derdimizi otoritelere daha iyi anlatalım!» diyerek kanunların virgüllerini yorumlamaya çalışanlara cevap niteliği vardır, özel okullar sorunu en iyi propaganda edilmiş sağır sultana kadar herkese duyurulmuş sorunlardan biridir. (Aslında egemen güçlerin çeşitli sorunlar karşısında habersiz oldukları için halk düşmanı tutum takındıklarını söylemek kadar büyük saçmalık olamaz). Fakat ilgililer, patronların temsilcisi olduklarını belgeleyenler dışında bir davranıp göstermemişlerdir. Bu bizim yakançüara (!) yal vararak mücadelelerin başarıya ulaşamayacağı konusunda esaslı bir ders olmalıdır.

TEK YOL : DEVLETLEŞTİRME

özel Yüksek Okullar konusunda, iktidar çevresinden olup ta rezaletin bu kadar apaçık ortaya çıkmasından korkanlardan, muhalefet cephesinden olup ta gerçekleri görme yetenekleri sarsıntı geçirmiş olanlara kadar pek çok kuruluş ve kişi bunların daha iyi denetlenmesi önerisini getirdiler. Yukarıdanberi anlattıklarımız, özel okulları hiç bir denetimin yola getiremeyeceğini, yola getirmeye kararlı bir denetimin onları mutlaka kapamak zorunda kalacağını ortaya koymuştur. Bu öneri, sonuçta patronları korumayı, özel okulları sahte bir denetim görünüşü altında yaşatmayı hedef alan bir öneridir. ~

Gene patronlarca önerilen vakıflaştırma tezi vardır. Bu da statüleri ayarlayıp sömürüyü sürdürme yoludur. Okulları satınalma gibi iyi niyetli davranışlar da geçersiz yollardır.

1967 de «Büyük Ankara Yürüyüşü» nün önerdiği yol : «DEVLETLEŞTİRME», bugün de geçerli tek doğru yoldur. Bu görüşe karşı çıkan iktidar ve patron çevreleri, bunun çok zor ve devletin maddî olanaklarını aşan bir iş olduğunu İleri sürmektedirler. Bu görüş bir aldatmacadan ibarettir, özel yüksek okulların eğitim amacıyla kullanılmak üzere para karşılığı devle tleştirebilecek hiçbirşeyleri YOKTUR. (Ama deniz kenarında olanları turistik amaçlarla, han şeklinde olanları da torpille alınmış devlet memurlarını yerleştirmek amacıyla devletleştirilebilir. Ona bir diyeceğimiz olamaz.) Esasen patronlar özel okul yaptıkları binaları böyle bir ihtimale karşı, hamı otel, hem han, hem hastane olabilecek şekilde inşa etmektedirler.

«DEVLETLEŞTİRME» den kastedilen, bu okulların KAPATILMASI ve birdaha açılmalarının ÖNLENMESİDİR. Buralarda okuyan öğrenciler ise devlet üniversite ve yüksek okullarının bütün olanakları zorlanarak eğitilmelidir. Maddî yük getiren nokta budur. Bu ise, Devlete Anayasaca yüklenmiş bir ödevdir.

«DEVLETLEŞTİRME» nin bugün iktidarı ellerinde tutanlarca sağlanamayacağı gün gibi ortadadır. Devletleştirmeyi halk kitlelerinin gücü gerçekleştirebilir, özel okullarda okuyanlardan, resmî okulda okuyanlara kadar bütün gençlik, yurtsever herkes özel okullar gibi açık ve iğrenç bir sömürü mekanizmasına son vermek üzere birleşmeli, haekete geçmelidir.

Yurdumuzun geleceğini düşünerek forumlar toplıyan, boykotlar yapan teknik elemanlar bu mücadelede önemli görevler yüklenebilirler, yüklenmelidirler Esasen odalarımız, özel yüksek okul mezunlarını kaydetmiyerek, özel okullarda ders veren oda üyesi öğretim üyelerini onur kurullarına vererek bu mücadeleye girmişlerdir.